Grigore Constantinescu

Comuna

SĂLĂTRUCU

PITEŞTI

MMXV

SĂLĂTRUCU

COMPONENŢĂ: Comuna este formată din două sate: **Sălătrucu** şi Văleni.
DISTANŢA FAŢĂ DE REŞEDINŢA JUDEŢULUI: 67 km.
SUPRAFAŢĂ: 137,9 km^2.
POPULAŢIE: 2.220 locuitori [1.119 M + 1.101 F] (2011).

ATESTARE DOCUMENTARĂ:

***Boţeşti** (lângă Văleni) – 1567 [7075] mai 17 (DRH, B, ŢR, vol. VI, doc. 28)• ***Brusturoasa** (lângă Sălătruc) – 1571 [7079] ianuarie 5 (DIR, XVI, B, ŢR, vol. IV, doc. 1)• ***Cârstieneşti** (lângă Văleni) – 1561 [7070] noiembrie 2 (DIR, XVI, B, ŢR, vol. II, doc. 54)• ***Pereni** – 1533 [7042] octombrie 13 (DIR, XVI, B, ŢR, vol. II, doc. 148)• ***Pleşeşti** – 1505 [7014] decembrie 10 (DIR, XVI, B, ŢR, vol. I, doc. 29)• **Sălătrucu pe Coisca** – 1488 [6996] aprilie 17 (DRH, B, ŢR, vol. I, doc. 212)• **Sălătruc** – 1519 [7027] <ianuarie-august 10> (DIR, XVI, B, ŢR, vol. I, doc. 139)• **Văleni** – 1561 [7070] noiembrie 2 (DIR, XVI, B, ŢR, vol. III, doc. 190)• ***Voiceşti** (lângă Văleni) – 1505 [7014] decembrie 10 (DIR, XVI, B, ŢR, vol. I, doc. 29).

În contextul localităților componente, cea mai veche atestare documentară se consemnează în cazul satului Sălătrucu.

Așezarea este atestată documentar inițial în hrisovul emis de cancelaria domnească a voievodului Vlad Călugărul la 17 aprilie 1488, prin care se confirmă proprietatea asupra unor ocine din Sălătrucu de pe Coisca.

Sit arheologic: Existenţa anterioară a unei comunităţi umane pe teritoriul actual este atestată prin vestigiile arheologice datând din perioada Evului Mediu (urme de locuinţe) depistate pe valea Topologului, la confluenţa cu pârâul Tisa, aparţinând satului dispărut Cârstieneşti. În punctul Bocăniţa, sunt urme atribuite unei construcţii eclezistice atestate documentar.

TOPONIMIE:

Sălătrucu – toponim de proveniență incertă. Originea denumirii așezării este explicată prin poziţia sa geografică, întrucât este amplasată pe artera de legătură cu Ţara Loviştei, lângă pasul Clocotici, Sălătrucu s-a numit iniţial *„Satul de la Trecătoare”*. Forma actuală, *Sălătrucu* este rezultatul lexical al contragerii formulei perifrastice menţionate. O ipoteză mai puţin plauzibilă şi, evident, tendenţioasă, deşi se motivează prin suportul tradiţiei orale, explică toponimul ca rezultând din contopirea cuvintelor: *sălişte* ≈ „locul pe care a fost un sat” + *lotru* ≈ „hoţ de codru”, Sălătrucu având semnificaţia de „satul hoţilor”, semnificaţie raportată la fenomenul „haiduciei”.

Văleni – toponim indicând originea locală a oamenilor, cu raportare la natura terenului pe care s-a constituit aşezarea, format pe baza apelativului *vale* ≈ „pârâu” + sufixul *–eni*, care atestă apartenenţa locală. Satul este situat în aria de confluenţă a pâraielor: Valea Mlăcilor şi Valea Stânii.

SPECIFIC ETNOCULTURAL:

Tipul predominant de arhitectură populară tradiţională era reprezentat prin casa construită din lemn pe temelie de bolovani, cu tindă centrală şi două odăi laterale, având, pe latura frontală, sală închisă cu pălimar de lemn. În incinta Mănăstirii Văleni, se păstrează construcţii de locuit tipice zonei Topologului. O ocupaţie practicată în Văleni – vărăritul – implica arderea pietrei de var în varniţă, precum şi cărăuşia cu var şi, implicit, vânzarea acestuia în aşezările din judeţele Argeş şi Vâlcea. Centru de prelucrare artistică a lemnului, Sălătrucu excelează în domeniul confecţionării lăzilor de

zestre şi mobilierului ţărănesc amplu ornamentat prin tehnica încrustării sau crestării, motivul predominant fiind rozeta.

Portul ţărănesc tradiţional se compune din: cioareci, brâu de lână, peste care se încinge un chimir din piele; pe cap, se poartă pălăriuţă ciobănească de Sibiu sau căciulă; în picioare, obiele din dimie şi opinci din piele de porc. Influenţa portului „ungurenesc" este evidentă, în special, în structura costumului femeiesc (şorţuri negre de postav), deşi fota tipică de Argeş se semnalează , de asemenea, în portul local.

În domeniul artei populare, s-au remarcat, în fazele finale ale concursurilor naţionale organizate în perioada anilor 1956–2006, meşterii din localitate care au obţinut premii ori menţiuni pentru încrustări în lemn, linguri, lăzi de zestre: Gheorghe Rebeca; împletituri din răchită: Maria Rebeca.

Din repertoriul folclorului coregrafic zonal, dansurile: Costoreanca, Floricica de la munte, Florica din căluş, Hora de trei, Hora lui 22, Lozeasca, Minciuna, Negustoraşul, Pingeaua, Salta, Sălătruceanca, Zoralia prezintă elemente locale de individualizare.

PATRIMONIUL CULTURAL-ISTORIC:

✚**Biserica** «Sf. Nicolae»+«Sf. Ioan Botezătorul» **Sălătrucu de Jos** –[▲]– ctitorită, potrivit tradiţiei locale, în sec. XVI, iar, documentar, în 1747, a fost reziditâ de obştea satului în frunte cu jupan Ion Popovici, căpitan de poştă la Sălătruc, şi soţia sa, Ioana, în 1809-1811. Reparaţii generale s-au întreprins în anii: 1851, 1921 şi 1952. Biserica are plan dreptunghiular compartimentat, cu absidă poligonală decroşată, pridvor deschis; turlă-clopotniţă de lemn peste pridvor, cu acces pe o scară exterioară. Decoraţia exterioară este formată dintr-un tor încadrat de două rânduri de cărămizi zimţate şi din panouri dreptunghiulare cu cercuri neregulate dispuse în registrul superior. Pictura murală originară, în frescă, a fost realizată în 1811, potrivit inscripţiei de pe o filacteră din pridvor. Ctitorii principali sunt zugrăviţi, pe peretele vestic al pronaosului, în costumaţie de boiernaşi, iar părinţii lor, Petre şi Ancuţa, în haine ţărăneşti de dimie. Biserica a fost profanată de ocupanţii germani, în 1916, fiind transformată în grajd de cai, iar inventarul cultic a fost distrus. După plecarea nemţilor, parohiile limitrofe au înzestrat-o cu icoane şi cărţi bisericeşti. În patrimoniul bisericii, se află cărţi ritualice: Mineie [1789], Molitvelnic [1793], Triod [1798], Apostol [1802], Mineie [1804-1805], Penticostar [1808], icoane pictate pe lemn în sec. XIX, clopot [1921].

✚**Biserica** «Sf. Nicolae» **Sălătrucu de Jos** [1974-1977] construcţie monumentală realizată sub coordonarea tehnică a ing. Nicolae Budan, cu cheltuiala enoriaşilor parohiei, „un aport însemnat revenind preoţilor Constantin Hodoroagă şi Teodor Petrescu, precum şi inginerului Constantin Bădescu". Plan „în cruce" cu abside poligonale; trei turle – cea mare surmontând naosul, iar celelalte, pronaosul. Decoraţie exterioară constând dintr-un chenar de inspiraţie populară realizat din ceramică, în zona supramedianâ a paramentului.

✚**Biserica** «Sf. Nicolae»+«Sf. Gheorghe» **Sălătrucu de Sus** –[▲]– s-a construit, în anii 1886-1892, „prin osârdia preotului Ion Vălescu, cu cheltuiala obştii cătunului", pe locul unei biserici de lemn care data din 1812. Biserica a fost bombardată în 1916, de armata germană, distrugându-se acoperişul şi, parţial, pereţii; refăcută, în 1918, de meşterul Nicolae Popa; reparaţii curente au fost efectuate în 1932 şi 1957; în 1971, s-a înlocuit iconostasul de tei cu iconostasul din lemn de stejar sculptat de Dumitru Iliescu-Călineşti. Biserica are plan treflat, cu abside semicirculare la naos şi altar; pridvor cu arcade semicirculare sprijinite pe coloane; turle octogonale peste naos şi pronaos. Pictura murală originară a fost realizată în stil bizantin de Belizarie Paraschivescu din Domneşti-Muscel [1892]. În patrimoniul bisericii, se află cărţi ritualice: Penticostar [1722], Evanghelie [1806], Mineie [1852], un clopot datat 1867, făcut de „George Groef, clopotar din Sibiu".

✚**Mănăstirea Văleni** – important ansamblu monahal format din: biserica veche, biserica nouă, clopotniţa, stăreţia, atelierul de ţesătorie, casele monahale; fost metoh al Episcopiei Argeşului. **Biserica** «Învierea lui Lazăr» –[▲]– edificată [1884-1888], conform planului arh. Niţă Popescu, cu contribuţia lui Dimitrie şi Ion Brătianu, a arhimandritului Silvestru, protosinghelului Iosif, schimonahiei Fevronia. Pictura murală originară realizată de

zugravul Ilie Petrescu, Costin Petrescu (fiul său) şi Niţă Poşoiu din Piteşti. Prin preocuparea episcopului Ghenadie II al Argeşului, s-au edificat, în aceeaşi perioadă: clopotniţa, fântâna, chiliile şi un atelier de ţesătorie. **Biserica** «Adormirea Maicii Domnului»+«Sf. Treime» – construită iniţial din lemn de stejar [ante 1665], de Zaharia Grădişteanu, călugărit sub numele de Zosim; extinsă de Dorotei, arhimandritul Mănăstirii Argeşului, prin adăugarea unei tinde [1810]; refăcută [1826], prin osârdia monahiei Platonida; repictată de Ștefan zugrav [1829]; reconstruită din temelie [1883-1885], din iniţiativa episcopului Ghenadie al II-lea; afectată de seismul din 1940, turla prăbuşindu-se peste pereţii naosului şi altarului; refăcută integral [1941-1945], prin „osteneala" stareţei Anatolia Manu, preotului Vasile Chiţu, duhovnicului Ioachim şi a obştii monahale; pictată de Andrei Răileanu şi Emil Ivănescu-Millan [1955]. Biserica are plan trilobat, cu abside poligonale decroşate şi pridvor deschis susţinut pe coloane. Mobilierul cultic a fost executat relativ recent de monahii Antonie Ciobanu şi Varlaam Surugiu. Casa stăreţiei [1662] –[▲]– clădire monumentală cu două niveluri; pereţii exteriori din piatră şi cărămidă, iar pereţii interiori din grădele de nuiele între stâlpi masivi de lemn, la colţuri; tavane consolidate cu bârne din stejar. Atelierul actual de ţesătorie [1934-1940], construit prin stăruinţa episcopilor Argeşului, Nichita Duma şi Grigorie Leu, a reprezentat, în zonă, o autentică şcoală de industrie casnică în arta ţesutului splendidelor covoare naţionale. Clopotniţa edificată recent, conform proiectului arh. Nicolae Ernst, prezintă trei niveluri şi un foişor, accesul în incinta mănăstirii asigurându-se printr-un gang boltit. Casele monahale –[▲]– sunt construite în stil tradiţional popular zonal, fiind prevăzute, în majoritatea cazurilor, cu prispe la faţada principală; ansamblul lor conturează imaginea autentică a unui sătuc montan argeşean datând de la cumpăna secolelor XIX-XX.

Aşezământ monahal medieval cu preocupări culturale, Mănăstirea Văleni a fost sediul unei şcoli de grămătici cu durata de 4 ani [1665], învăţământul fiind complet gratuit; preotul cărturar Gheorghe a scris, la Văleni, o interesantă «Adunare de câteva istorii în stihuri».

Cruce de piatră: **Sălătrucu**: XVIII –[▲]– în curtea Bisericii Sălătrucu de Sus.

Monument eroi: **Sălătrucu** [1916-1918]; (1935) – lângă Biserica Sălătrucu de Sus.

În cursul luptelor pentru apărarea unității și independenței naționale a României, au căzut eroic la datorie 74 locuitori ai comunei Sălătrucu, numărul eroilor menționați nominal în monumentalul volum «Argeș. Cartea eroilor» fiind raportat la evenimente de importanță fundamentală în istoria neamului românesc: Războiul de independență [3], Primul război mondial [48], Al doilea război mondial [23].

Momente de istorie locală

În cursul Primului război mondial, localitatea situată pe vechiul drum spre Transilvania impunea măsuri speciale de organizare a apărării armate împotriva iminentei pătrunderi a inamicului la sud de Carpați. La 2 octombrie 1916, sunt trimise în zonă două companii de pionieri pentru executarea unui sistem de apărare, companii întărite cu trupe din batalioanele de miliții „Dolj" și „Radu Negru". Înaintarea unei puternice coloane austro-ungare în direcția Sălătrucu la 6 octombrie a impus comandamentului Corpului 1 Armată să constituie „Detașamentul Sălătrucu" din trupe de infanterie, artilerie și miliții pentru a contracara atacul inamic; deși ostașii români au rezistat eroic, comuna Sălătrucu de Sus a fost cucerită de inamicul superior numericește și prin dotarea cu tehnică militară de luptă. Pentru consolidarea noului aliniament de apărare, s-a constituit „Detașamentul Cihoski" format din batalioane de infanterie și baterii de artilerie, care, în urma unui atac fulgerător, a eliberat localitatea de sub ocupația inamică. Intuind importanța strategică a zonei, pentru a se consolida sistemul de apărare a Văii Topologului și a se preveni înaintarea inamicului spre Curtea de Argeș, au fost aduse din spatele frontului, la 25 octombrie, batalioane din Regimentul 67 și Regimentul 86 Infanterie, un divizion de obuziere și o baterie de artilerie. Ofensiva inamică extrem de puternică din 1 noiembrie 1916 s-a soldat, în urma conflictului armat, cu sute de morți și răniți de ambele tabere, spargerea dispozitivului de apărare al

armatei române, abandonarea localității în seara zilei de 2 noiembrie și retragerea în debandadă a trupelor noastre pe dealurile din Oești și împrejurimi.

❖ MEMENTO:

●La circa 5 km amonte de Mănăstirea Văleni, în punctul Vadu Frumos, sunt izvoare de ape sulfuroase nevalorificate, cu efecte curative similare celor de la Brădet.

ꕥ IN MEMORIAM ꕥ

✪ **HOCIOTĂ DORIN** [1925-1990] – medic primar specializat în otorinolaringologie; profesor la Facultatea de medicină din Bucureşti. Opera: «Cum tratăm afecţiunile curente în otorinolaringologie» [1968], «Reconstituirea transmisiei osiculare în chirurgia surdităţii» [1970], «Chirurgia surdităţii» [1974], «Diagnosticul precoce al bolilor de graniţă ORL. Neurochirurgie» [1990], «Îndreptar de rinoplastie» [1990].

✪ **HODOROAGĂ CONSTANTIN** [1919-?] – preot, militant anticomunist. Absolvent al Facultăţii de Teologie din Bucureşti [1942]; preot ortodox la Parohia Sălătrucu [1946-1991, cu întreruperi]; condamnat la 6 ani de închisoare pentru „uneltire împotriva ordinii sociale", ca participant activ la Gruparea de rezistenţă anticomunistă de pe Valea Topologului, coordonată de prof. Dumitru Apostol; deţinut politic la: Piteşti, Craiova, Aiud, mina de plumb Valea Nistrului [1949-1954]; îmbolnăvindu-se grav de plămâni, este eliberat. Contribuie substanţial la edificarea Bisericii Sălătrucu de Jos [1977].

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

Grigore Constantinescu– *Argeșul monumental – enciclopedie patrimonială*, Pitești, 2011, p. [543-546] – 420-421; Idem– *Mănăstirea Văleni*, www.google.ro, calameo.1227548

Ion Oproiu– *Sălătrucu, vatră de istorie, cultură şi civilizaţie*, Piteşti, 2006; http://judete.biz/localitati-arges/; Ion Popescu-Argeşel – *Judeţul Argeş*.

–[▲]– Monument istoric şi de artă

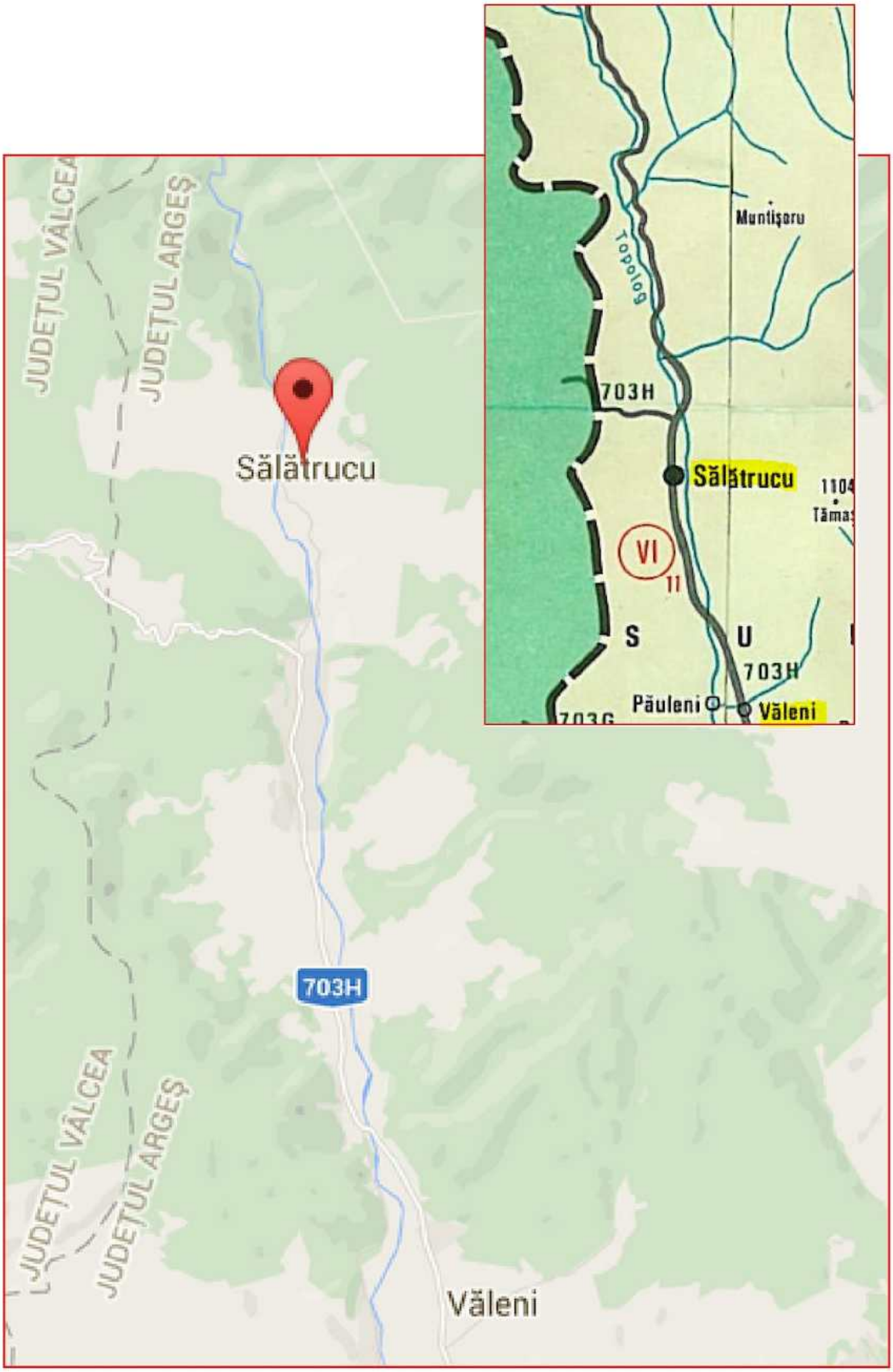
JUDEȚUL VÂLCEA
JUDEȚUL ARGEȘ
Sălătrucu
703H
Väleni
Muntișoru
Topolog
703H
Sălătrucu
VI
11
S
U
703H
Păuleni
Väleni
703G

PRIMĂRIA COMUNEI SĂLĂTRUCU.

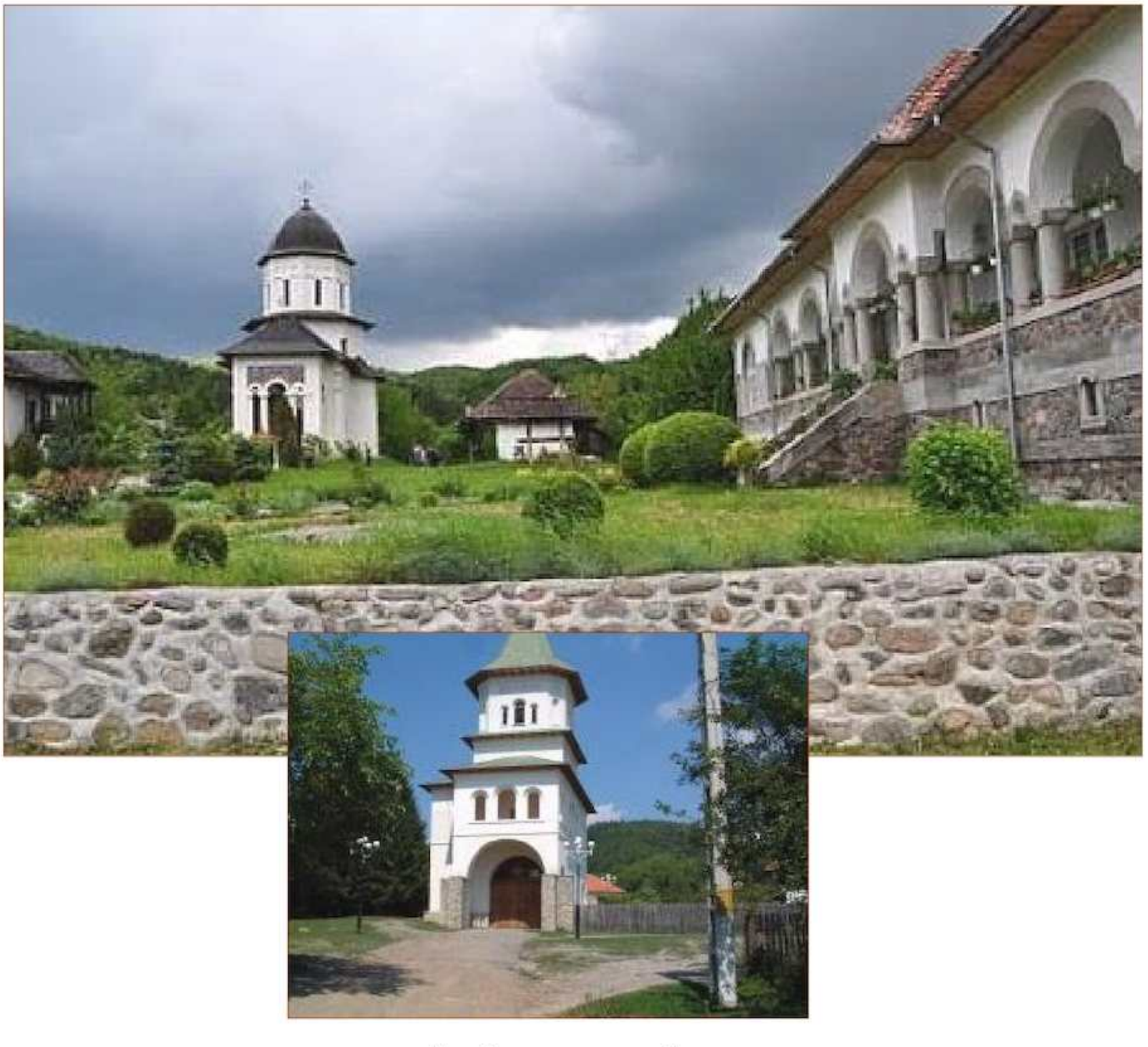

MĂNĂSTIREA VĂLENI.

BISERICA MĂNĂSTIRII VĂLENI.

CASE DIN INCINTA MĂNĂSTIRII.

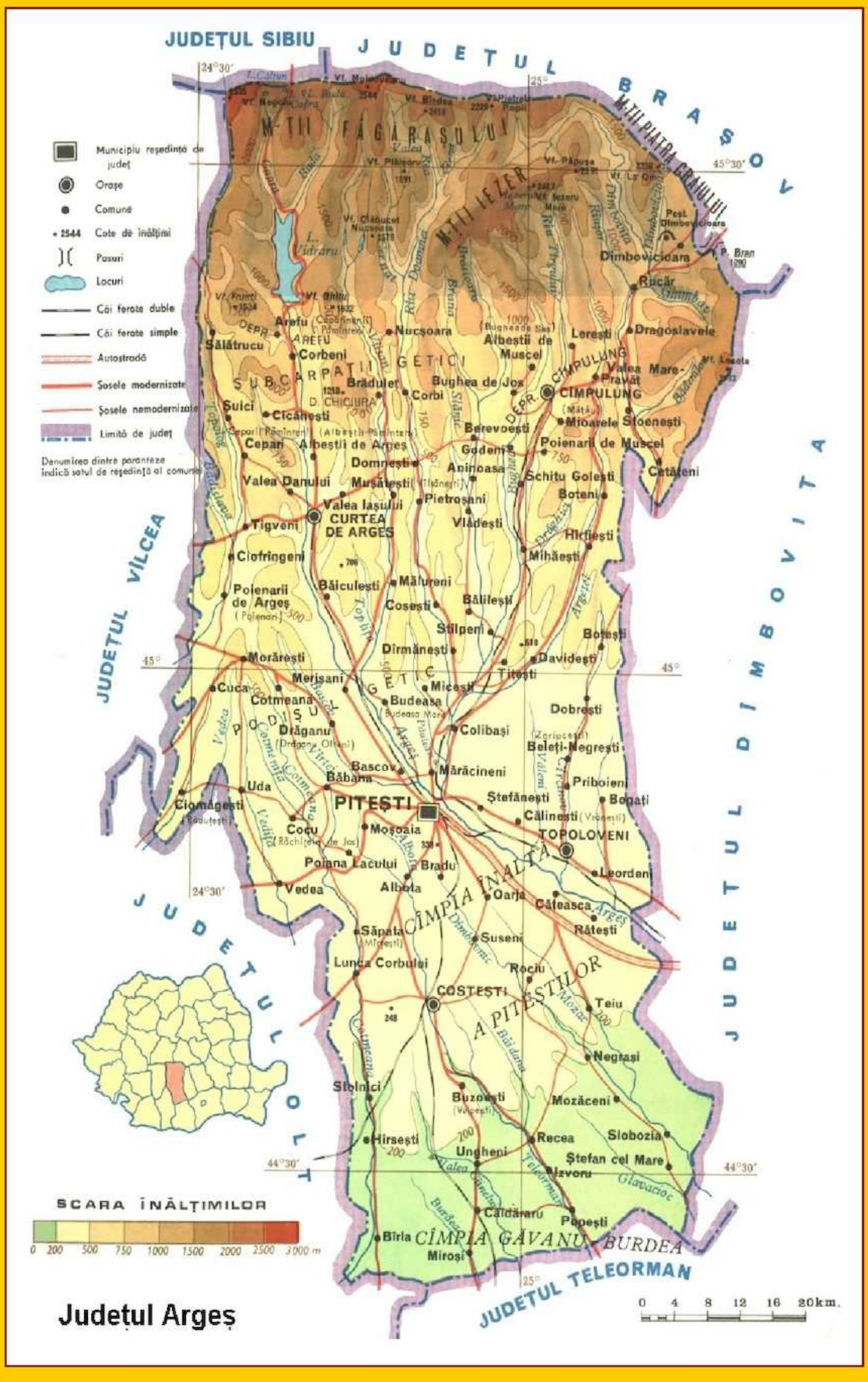

Județul Argeș